

INSON FAOLIYATIGA MUSIQANING TA'SIRI VA BOG'CHA BOLALARIGA MUSIQAVIY TARBIYANING AHAMIYATI

Chorshanbiyeva Chinora Murod qizi
Shahrisabz davlat pedagogika instituti talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqola musiqaning inson faoliyatiga ko'p qirrali ta'sirini o'rganib, uning kognitiv, ijtimoiy, hissiy va jismoniy rivojlanishga ta'siriga e'tibor qaratadi. Shuningdek, bog'cha yoshidagi bolalar uchun musiqiy ta'limning ahamiyatini o'rganib chiqadi, musiqa erta ta'sir qilishning afzalliklari va uning bolaning umumiy rivojlanishiga qo'shgan hissasini ta'kidlaydi.*

Kalit so'zlar: *Musika, Inson faoliyati, Kognitiv rivojlanish, Ijtimoiy rivojlanish, Emotsional rivojlanish, Jismoniy rivojlanish, Musiqiy ta'lim, Bolalar bog'chasi, Erta bolalik ta'limi, Miya rivojlanishi, Tilni o'zlashtirish, Ijtimoiy ko'nikmalar, Hissiy tartibga solish.*

Kirish

Musika, madaniy chegaralarni kesib o'tuvchi universal til, tarix davomida insoniyatni o'ziga jalb qilgan. Uning inson faoliyatiga chuqur ta'siri shubhasizdir, bu bizning kognitiv, ijtimoiy, hissiy va jismoniy farovonligimizga ta'sir qiladi. Ushbu maqola musiqa hayotimizni shakllantirishning ko'p qirrali usullarini o'rganadi, xususan, bog'cha bolalari uchun musiqiy ta'limning muhim roliga e'tibor beradi.

Asosiy qism

Bola shaxsining har tomonlama kamol topishi estetik tarbiyaning axloqiy, aqliy va jismoniy tarbiya bilan uzviy aloqasi tufayli ro'yobga chiqariladi. G'oyaviy axloqiy ta'sirni amalga oshirilishiga bolalarning yosh imkoniyatlariga muvofiq tanlangan musiqiy repertuarlarni to'g'ri tanlash, musiqa faoliyatida o'yinli texnologiyalarda samarali foydalanish yordam beradi.

Musika faoliyatida bilish va aqliy faoliyatlar ham faollashadi. Bolalar musiqani diqqat bilan tingla, ko'p narsalarni bilib oladilar, tasavvur qiladilar. Bunda ular musiqaning umumiy xususiyatlarini yorqin obrazlarda idrok etadilar. Yunon faylasufi Platonning fikricha, davlatning kuch-qudrati unda qanday musiqa, qaysi ohang va qay ritmda yangrayotganligiga to'g'ridan to'g'ri bog'liq. Davlat uchun insonni yuksaklikka ko'tarishga yordam beruvchi musiqa kerak deb hisoblagan. Musiqaga yoshlikdan uyg'ongan qiziqish kishining keyingi rivojida kuchli ta'sir o'tkazadi, ko'nikma va malakalarni shakllantiradi, yuksak ma'naviy didni o'stiradi.

Musiqaning inson faoliyatiga ta'siri ko'p qirrali bo'lib, musida insonning kognitiv rivojlanishiga, ijtimoiy rivojlanishiga, emotional va jismoniy rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadi.

1. Kognitiv rivojlanish. Musiqa miyaning bir nechta hududlarini qamrab oladi, xotira, e'tibor va kognitiv moslashuvchanlikni oshiradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, musiqa mashg'ulotlari fazoviy fikrlashni, muammolarni hal qilish qobiliyatini va tilni o'zlashtirishni yaxshilashi mumkin.

2. Ijtimoiy rivojlanish. Musiqa ijtimoiy o'zaro ta'sir va hamkorlikni rivojlantiradi, hamkorlik va muloqot uchun imkoniyatlar yaratadi. Birgalikda musiqiy tajribalar hamdardlik, tushunish va ijtimoiy hamjihatlikka yordam beradi.

3. Emotsional rivojlanish. Musiqa kuchli his-tuyg'ularni uyg'otadi va hissiyotlarni ifodalash, tartibga solish va o'z-o'zini anglash uchun kuchli vositadir. Musiqa terapiyasi tashvish, depressiya va boshqa ruhiy salomatlik muammolarini boshqarishda samarali ekanligini isbotladi.

4. Jismoniy rivojlanish. Musiqa muvofiqlashtirish, vosita ko'nikmalari va jismoniy ifodani kuchaytirishi mumkin. Mujassamlangan musiqa shakli bo'lgan raqs muvozanatni, chaqqonlikni va umumiy jismoniy tayyorgarlikni yaxshilaydi.

Maktabgacha ta'lim muassasasi bola tarbiyasida muhim bosqich sanaladi. Musiqa tarbiyachisi bolalarni estetik va ahloqiy jixatdan tarbiyalashda alohida o'rin tutadi. Muassasadagi musiqiy tarbiya estetik tarbiyaning muhim sohasidir. Musiqa bolalar uchun quvonch va kechinmalar dunyosi bo'lib, musiqiy va amaliy faoliyat turlarida namoyon bo'ladi, ya'ni musiqa tinglash, qo'shiq aytish, musiqa jo'rligida xarakat qilish va bolalar musiqa asboblari chalish jarayonida ularda hissiy tuyg'ulari rivojlanib boradi.

Musiqa bolalarni rivojlantirish uchun boy manbadir. Bolalarda hissiyotning rivojlanishiga ko'maklashishi musiqaning eng yaqqol namoyon bo'ladigan rolidir: alla bolalarni tinchlantiradi va xotirjam qiladi, alla eshitib uxlagan bolalar o'z qo'g'irchoqlariga ham alla aytadilar. Tinchlantiruvchi musiqa albatta qo'shiq bo'lishi shart emas. Barcha zamonlarda va xalqlarda onalar o'z go'daklariga takrorlanuvchi ikki notali ohangni past ovozda kuylaganlar. Har bir madaniyatda mehr-muhabbat va bayramlar xaqidagi oddiy qo'shiqlar mavjudki, bolalar ularni yodlay oladilar va bu ularga o'z his- tuyg'ularini ifodalashga yordam beradi.

Bog'cha bolalari uchun musiqa ta'limining ahamiyati katta hisoblanadi. Miyaning rivojlanishi, tilini o'zgartirishda, ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirishda, emotsional tartibga solishda, ijodkorlik va tasavvurda musiqaning bolalar uchun beqiyos o'rni bor. Ularnik birma-bir ko'rib chiqishimiz mumkin:

- Miya rivojlanishi. Ilk musiqiy tajribalar kognitiv rivojlanish uchun poydevor qo'yadi, miya plastisiyasini rivojlantiradi va til, xotira va fazoviy fikrlash bilan bog'liq neyron yo'llarni yaxshilaydi.

- Tilni o'zlashtirish. Musiqa ritm, balandlik va ohang kabi asosiy tarkibiy elementlarni til bilan baham ko'radi. Musiqiy trening fonologik ongini yaxshilashi mumkin, bu o'qish muvaffaqiyatining asosiy ko'rsatkichidir.

- Ijtimoiy ko'nikmalar. Musiqa bolalar bog'chasidagi bolalarning rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega bo'lgan ijtimoiy o'zaro ta'sir, hamkorlik va empatiyani rivojlantiradi.

- Emosional tartibga solish. Musiqa yosh bolalarga o'z his-tuyg'ularini o'rganish va boshqarish uchun xavfsiz va ifodali vosita bo'lib, hissiy intellekt va chidamlilikni rivojlantiradi.

- Ijodkorlik va tasavvur. Musiqa ijodkorlik, tasavvur va o'zini namoyon qilishga undaydi, bu bolalarga o'ziga xos ovozlarni rivojlantirish va badiiy salohiyatini o'rganish imkonini beradi.

Erta musiqiy ta'sir qilishning bir qancha afzalliklari bor. Musiqaga erta ta'sir qilish eshitishni qayta ishlashni kuchaytiradi, bolalarning tovushlarni farqlash va nutq tilini tushunish qobiliyatini yaxshilaydi. Bolalarning diqqat darajasi yaxshilanadi. Musiqa diqqat va e'tiborni jalb qiladi, doimiy e'tibor va konsentratsiyani kuchaytiradi, bu sinfda o'rganish uchun zarurdir. Musiqa motivatsiya va o'rganishga jalb qilishni kuchaytiradi, ta'lim faoliyatini yanada qiziqarli va rag'batlantiradi, bolalar faolligini oshiradi. Musiqa ijobiy ijtimoiy va hissiy rivojlanishga yordam beradi, o'z-o'zini hurmat qilish, ishonch va tegishlilik tuyg'usini rivojlantiradi.

Ma'lumki, nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar bilan ishlashda, ularning nutqlarini tiklashda musiqa mashg'ulotlari katta o'rin tutadi. Bunday gurux bolalari bilan musiqa rahbari logoped o'qituvchi bilan hamkorlikda ishlasa o'z maqsadiga etadi. Chunki bu soha bo'yicha musiqa mashg'ulotlarini tashkillash bo'yicha hozirgi kunda metodik qo'llanmalar kam.

Nutqida nuqsoni bor bolalarning nutqini tiklashda musiqa rahbarlari ko'proq logoritmikaga e'tibor qilishlari ko'zda tutiladi. Bunda:

- to'g'ri nafas olishni yo'lga qo'yish;
- ovozni rivojlantirish ustida ishlash;
- temp va ritm ustida ishlash;
- eshitish va xotirani rivojlantirish;
- umumiy va maxsus motorikani rivojlantirish;

- soʻzlarni xarakatlar bilan toʻgʻri ishlay olish;
- intonatsiya va shu registrlar ustida ishlash;
- oʻyinlar.

Musiqqa faoliyatida oʻyinli texnologiyalardan foydalanish bolalarga musiqa, uning taʼsirchan qobiliyatlari haqida fikr berish imkonini beradi. Koʻrgazmali vositalardan foydalangan holda, bolalar musiqiy va hissiy qobiliyatlarini, shuningdek, umumiy musiqiy qobiliyatlarini - yaxshi eshitishni, ritm tuygʻusini yanada faol rivojlantiradi. Bolalar har doim musiqaga qiziqish bildiradilar. Chunki inson musiqa bilan muloqot qiladi, musiqa uning his-tuygʻularini ifodalaydi. Bolaning musiqiy qobiliyati juda erta namoyon boʻladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytishimiz mumkinki, musiqa inson faoliyatida muhim rol oʻynaydi, bizning kognitiv, ijtimoiy, hissiy va jismoniy farovonligimizga hissa qoʻshadi. Bolalar bogʻchasi bolalariga musiqiy taʼlim berish ularning har tomonlama rivojlanishini taʼminlash, oʻquv muvaffaqiyati, ijtimoiy kompetentsiya va hissiy intellekt uchun poydevor qoʻyish uchun juda muhimdir. Yosh bolalarga musiqani oʻrganish imkoniyatini berish orqali biz ularga oʻz potentsialini toʻliq roʻyobga chiqarish va bu universal tilning oʻzgartiruvchi kuchini qamrab olish imkoniyatini beramiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Axmedova Dilnoza Ilyosovna MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI MUSIQA FAOLIYATIGA QIZIQTIRISHDA OʻYINLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH // SAI. 2024. №Special Issue 38.
2. Dilnoza Xabibullayevna Babayeva MUSIQIY MADANIYAT VOSITASIDA BOSHLANGʻICH SINF OʻQUVCHILARIDA IJODKORLIK QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH KOMPONENTLARI // Oriental Art and Culture. 2024. №1.
3. Karimova, Dildora Anvarovna MUSIQA DARSLARIDA BOLALAR MUSIQA TUYGʻUSINI TAKOMILLASHTIRISH // ORIENSS. 2022. № Special Issue 4-2.
4. Dildora Anvarovna Karimova Musiqqa oʻqitish metodikasi: boshlangʻich sinflarda musiqa tinglash faoliyati // Science and Education. 2023. №3.
5. Xojimamatov, Azimjon, Muhammadjonova, Mohinur MUSIQA VA INSON PSIXOLOGIYASI // ORIENSS. 2023. №5.
6. Maxfiratxon Ismoiljon Qizi Sattarova MUSIQA VA BOLA TARBIYASI // Scientific progress. 2021. №2.